

3
4
5 IZVEŠTAJ O OCENI ZAVRŠENE DOKTORSKE DISERTACIJE
6

7
8 I PODACI O KOMISIJI:
9

10 1. Datum i naziv organa koji je imenovao komisiju:

11
12 Komisija je imenovana na 157. sednici Nastavno-naučnog veća Fakulteta veterinarske
13 medicine, Univerziteta u Beogradu, održanoj 24. juna 2015.
14

15
16 2. Sastav komisije sa naznakom imena i prezimena svakog člana, zvanja, naziva uže
17 naučne oblasti za koju je izabran u zvanje, godinom izbora u zvanje i naziv fakulteta,
18 ustanove u kojoj je član komisije zaposlen:
19

- 20 - **Dr Biljana Radojičić, red. prof.**, Bolesti papkara, 2008, Univerzitet u Beogradu,
21 Fakultet veterinarske medicine;
22
23 - **Dr Drago Nedić, vanred. prof.**, Ekonomika i menadžment, 2012, Univerzitet u
24 Beogradu, Fakultet veterinarske medicine;
25
26 - **Dr Stanko Boboš, red. prof.**, Bolesti životinja i higijena animalnih namirnica, 2006,
27 Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Departman za veterinarsku medicinu;
28
29 - **Dr Mirjana Jaksimović-Todorović, red. prof.**, Fiziologija domaćih i gajenih životinja,
30 2008, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet
31

32
33 II PODACI O KANDIDATU:
34

35 1. Ime, ime jednog roditelja, prezime: **Dragan, Jovan, Kasagić**
36

37 2. Datum rođenja, opština, Republika: **15. 07.1968. Srbac, Republika Srpska, Bosna i**
38 **Hercegovina**
39

40 3. Datum odbrane, mesto i naziv magistarske teze*: 20. decembar 2005. Univerzitet u
41 Beogradu, Fakultet veterinarske medicine "**Koncentracija trijodtironina, tiroksina, insulinu**
42 **sličnog faktora rasta-I i biohemijskih pokazatelja metabolizma u krvnom serumu junica**
43 **pre i posle partusa**".
44

45 4. Naučna oblast iz koje je stečeno akademsko zvanje magistra nauka*:
46 Patologija i terapija životinja
47

48 III NASLOV DOKTORSKE DISERTACIJE:

49 "**Tireoidni i metabolički status krava rase simentalac u različitim periodima laktacije**"
50

51 IV PREGLED DOKTORSKE DISERTACIJE (navesti broj strana, poglavlja, slika,
52 shema, grafikona i sl.):

53 Doktorska disertacija kandidata mr Dragana Kasagića napisana je na 126 strana i sadrži
54 sledeća poglavlja: Uvod (2 strane), Pregled literature (39 strana) Cilj i zadaci istraživanja (2
55 strane), Materijal i metode rada (5 strana), Rezultati ispitivanja (36 strana), Diskusija (19
56 strana), Zaključci (2 strane), Literatura (16 strana). Poslednjih 5 strana su Biografija i izjave. U
57 disertaciji se nalazi 37 tabela (2 u Pregledu literature) i (1 u Materijalu i metode rada), a 34 u
58 poglavlju Rezultati istraživanja koji su dokumentovani i sa još 34 grafikona. U Pregledu
59 literature se nalazi 5 slika i 3 sheme. Disertacija sadrži kratak sadržaj na srpskom i
60 engleskom jeziku.

1 **V VREDNOVANJE POJEDINIH DELOVA DOKTORSKE DISERTACIJE (dati kratak opis**
2 **svakog poglavlja disertacije: uvoda, pregleda literature, cilja i zadataka istraživanja,**
3 **materijal i metoda, rezultata, diskusije, spiska referenci):**
4

5 U poglavlju "Uvod" kandidat daje kratak pregled uticaja selekcije visokomlečnih rasa krava
6 na zdravstveni status, i njihove proizvodne i reproduktivne sposobnosti. Peripartalni period je
7 najkritičniji period u održavanju zdravstvenog statusa u uslovima visoke produktivnosti
8 mlečnih goveda. Odlikuje se brojnim endokrino-metaboličkim prestrojavanjima organizma,
9 kada preovladavaju homeoretski procesi nad procesima homeostaze. Tada organizam
10 pokreće brojne adaptacione procese kao odgovor na povećanu fiziološku "napregnutost", a u
11 cilju povećane biosinteze i sekrecije, tj. proizvodnje mleka. Od drugog teljenja graviditet
12 krava je većim brojem meseci pokriven i laktacijom, što dodatno opterećuje organizam.
13 Peripartalni metabolički stres kod krava nastaje kao posledica jačanja homeoretskih
14 mehanizama kada preovladavaju katabolički procesi i negativni energetski bilans na početku
15 laktacije. Kada stres po svom intenzitetu i/ili trajanju nadmaši adaptacione sposobnosti
16 organizma nastaju promene koje se kod visokoproizvodnih krava pre svega ogledaju u
17 smanjenim proizvodnim osobinama, slabijem zdravlju, a kasnije i u reproduktivnim
18 poremećajima. Tada su izraženi i brojni poremećaji koji mogu biti takvi da dovedu i do pojave
19 nekih metaboličkih a kasnije i do reproduktivnih oboljenja. Ipak, pre nastanka ovih
20 dekompenzatornih procesa, u organizmu se pokreće čitav niz kompenzatornih mehanizama
21 karakterističnih za peripartalni period, kako bi se održala sposobnost adaptacije na fiziološke
22 ali "napregnute" procese. Sastavni delovi kompenzatornog mehanizma su promene koje se
23 na osnovu laboratorijskih analiza u prvim nedeljama posle partusa mogu uočiti i u endokrinom
24 i metaboličkom profilu. Tako se laboratorijskim analizama vrlo rano mogu otkriti krave sa
25 manjom adaptacionom sposobnosti. Endokrino-metabolički parametri energetskog
26 metabolizma su u zavisnosti od brojnih faktora kao što su: rasa, ishrana, redosled i visina
27 (faza) laktacije, što je u naučno-stručnoj literaturi do sada više istraženo kod krava rase
28 holštajn, a manje kod simentalca. Stoga, određivanje nivoa hormona, odnosno aktivnosti
29 tireoidee kao endokrine žlezde važne za pravilno održavanje energetskog metabolizma,
30 obnovu epitela mlečne žlezde i reproductivnih organa, kao i određivanje koncentracija nekih
31 biohemijskih parametara metabolizma, doprinose pojašnjenju mehanizama koji mogu imati
32 uticaja na zdravlje i produktivnost krava rase simentalac u vreme najbolje i najprofitabilnije
33 laktacije. Ovakav vid stalne kontrole zdravlja i produkcije visokomlečnih krava je postao
34 imperativ modernog menadžmenta u okviru zaštite zdravlja i održivog mlečnog govedarstva,
35 ali i način za istovremeno ostvarivanje dobrobiti farmskih životinja.

36 U poglavlju "Pregled literature", kandidat je dao pregled istraživanja većeg broja autora koji
37 su od značaja za tireoidno metabolički status visokomlečnih krava. Poglavlje je podeljeno u 6
38 podpoglavlja. U prvom segmentu (Osobnosti metabolizma visokomlečnih krava u
39 peripartalnom periodu), kandidat daje pregled literaturnih podataka o fiziološkim
40 osobenostima u peripartalnom periodu, a posebno na nivo glikemije i stanje energetskog
41 disbalansa na početku laktacije, kada se sve preusmerava prema mlečnoj žlezdi, uz opis
42 mehanizama i puteva kojima se ti procesi regulišu, kao i na povezanost proizvodnje mleka sa
43 stepenom i trajanjem postpartalnog negativnog bilansa energije. Na kraju kandidat naglašava
44 da analizom endokrino-metaboličkih pokazatelja se može omogućiti odabir kvalitetnih
45 kriterijuma za procenu peripartalnog metaboličkog statusa kod krava u odnosu na onu
46 laktaciju koja je imala najveće opterećenje za jedinku, uz postizanje optimalne proizvodnje
47 mleka. U drugom podpoglavlju (Neuroendokrina kontrola metabolizma visokomlečnih krava)
48 kandidat daje pregled literaturnih podataka koji su u vezi sa ulogom pojedinih endokrinih
49 žlezda (tireoidea, endokrini pankreas, nadbubrežne žlezde) i kretanjem koncentracija
50 pojedinih hormona a posebno hormona tireoidee i njihovom ulogom u neuroendokrinoj
51 regulaciji metabolizma u peripartalnom periodu, odnosno u mobilizaciji i iskorištavanju
52 telesnih rezervi energije. U ovom podpoglavlju definiše se uloga hormona tireoidee u
53 regulaciji energetskog metabolizma a kandidat detaljnije daje rezultate ispitivanja više autora
54 o vrednostima nivoa hormona tireoidee koji su u vezi sa visinom mlečnosti. Pozivajući se na
55 navode većeg broja autora kandidat smanjenje aktivnosti tireoidee tokom peripartalnog
56 perioda dovodi u vezu i sa sastavom obroka, uslovima držanja, spoljnom temperaturom,
57 količinom proizvedenog mleka kao i uticajem drugih faktora od koji potencira redosled i
58 visinu-fazu laktacije. U istom podpoglavlju kandidat precizira regulaciju sekrecije
59 tireostimulirajućeg hormona (TSH) gde naglašava da je TSH glavni regulator funkcije
60 tireoidee, biosinteze i sekrecije i trijodtironina i tiroksina (T_3 i T_4). Sekretorna funkcija prednjeg

1 režnja hipofize je permanentno regulisana "obaveštenjima" efektivnih žlezda i
2 hipotalamusnim-hipofizotropnim hormonima i neurotransmiterima. Ova kontrola se ostvaruje
3 kratkim i dugim povratnim spregama između hormona prednjeg režnja hipofize i hormona
4 žlezde koju reguliše. U trećem podpoglavlju (Metabolički pokazatelji energetskeg statusa u
5 peripartalnom periodu) kandidat navodi da koncentracije nesterifikovanih masnih kiselina -
6 neesterified fatty acid (NEFA), betahydroxy buterne kiseline (BHBA), i glukoze predstavljaju
7 važne parametre u proceni energetskeg statusa, te tako navodi da pad glikemije a povećanje
8 koncentracije NEFA i BHBA govore u prilog lošeg energetskeg statusa. Takođe kandidat
9 naglašava, da su poslednjih godina intenzivirana istraživanja u proceni energetskeg statusa
10 visokomlečnih krava i navodi najnovije literaturne podatke o povišenoj aktivnosti aspartat-
11 amino-transferaze (AST) kao još jednom indikatoru energetskeg statusa, ali samo zajedno uz
12 procenu vrednosti BHBA i NEFA. Tako navodi da osnovne promene u metabolizmu ugljenih
13 hidrata i masti u periodu oko teljenja i u ranoj laktaciji su: snižena koncentracija glikemije,
14 povećanje glukoneogeneze, smanjena potrošnja glukoze u perifernim tkivima, snižena
15 upotreba acetata, povećana mobilizacija lipida iz masnih depoa uz povišenu koncentraciju
16 NEFA i njihovu povećanu upotrebu u perifernim tkivima.

17 U u četvrtom podpoglavlju (Biohemijski pokazatelji metabolizma i funkcionalnog stanja jetre
18 visokomlečnih krava) kandidat naglašava značaj ispitivanja parametara metaboličkog profila,
19 energetskeg statusa, i funkcionalnog stanja jetre, a posebno navodi brojne podatke o nekoliko
20 odbranih parametara koji istovremeno mogu biti i pokazatelji energetskeg statusa i
21 funkcionalnog stanja jetre, kao što su npr. koncentracija glukoze, uree, NEFA i aktivnost AST.

22 U petom podpoglavlju (Koncentracija i značaj makrominerala u krvnom serumu) kandidat
23 detaljno i pojedinačno navodi značaj kalcijuma, fosfora i magnezijuma i njihove fiziološke
24 vrednosti za različite proizvodne kategorije visokomlečnih krava, a posebno za peripartalni
25 period.

26 U poslednjem šestom podpoglavlju (Organski sastojci mleka) kandidat daje pregled brojnih
27 literaturnih podataka istraživanja organskih sastojaka mleka i njihovog značaja u proceni
28 kvaliteta mleka ali i energetskeg statusa životinja. Pri tome naglašava da je odnos proteina,
29 uree i masti relevantan za procenu energetskeg statusa visokomlečnih krava, odnosno da se
30 indirektno preko njihovih koncentracija može proceniti i kvalitet proizvodnog obroka.
31 Snižavanje koncentracije proteina uz istovremeno povišenje koncentracije mlečne masti
32 ukazuje na postojanje deficita energije i lipomobilizaciju, a istovremeno snižavanje
33 koncentracija proteina i mlečne masti da krave nisu hranjene u skladu sa proizvodnim
34 potrebama. Takođe, istovremeno povišenje koncentracije proteina u mleku i mlečne masti
35 ukazuje na preobilnu ishranu kabastim hranivima i često se pojavljuje kod krava na kraju
36 laktacije, a povišenje koncentracije proteina uz opadanje koncentracije mlečne masti na
37 preobilnu ishranu koncentrovanim hranivima, odnosno debljanje krava. U ovom podpoglavlju
38 su posebno opisani i navedeni najnoviji brojni literaturni podaci iz okvira ovih istraživanja sa
39 značajnijim brojem podataka iz domaćih, odnosno regionalnih istraživanja.

40 U poglavlju „Cilj i zadaci istraživanja“ kandidat jasno i koncizno navodi osnovni cilj
41 istraživanja, koji se sastoji u ispitivanju nivoa tireoidnih hormona na proizvodne sposobnosti i
42 zdravlje visokomlečnih krava rase simentalac, praćenjem parametara endokrinog i
43 metaboličkog statusa kod istih jedinki u različitim fiziološkim tj. proizvodnim periodima. U
44 svrhu postizanja zadatih ciljeva, postavljeni su i sledeći zadaci:

45 - kravama u 2. laktaciji odrediti koncentracije hormona tireoide i biohemijskih sastojaka
46 krvi (glukoza, ukupni proteini, albumini, urea, ukupni bilirubin, kalcijum, fosfor,
47 magnezijum i aktivnost AST) koji mogu biti indikatoru energetskeg statusa, funkcionalnog
48 stanja jetre, i mineralnog statusa, nedelju dana pre teljenja, i posle teljenja 21., 60. i
49 90. dana, odnosno na kraju tranzicionog perioda ili u ranoj laktaciji, kao i u vreme
50 srednje i pune-kasne laktacije,

51 - kravama u 3. laktaciji odrediti koncentracije biohemijskih sastojaka krvi: aktivnost
52 AST-a, koncentraciju ukupnih proteina, albumina, ukupnog bilirubina, uree, NEFA,
53 BHBA i glukoze u vreme 30., 60. i 90. dana laktacije,

54 - kravama u 4. laktaciji odrediti samo količinu mleka i organske sastojke
55 mleka 30., 60., i 90. dana laktacije.

56 - Energetski status životinja odrediti merenjem količine proizvedenog mleka i
57 ispitivanjem organskih sastojaka mleka:

58 - u 2. laktaciji 21., 60. i 90. dana posle teljenja,

59 - u 3. i 4. laktaciji 30., 60. i 90. dana posle teljenja.

60

1 - Odrediti količinu proizvedenog mleka i koncentraciju proteina, uree, masti i bezmasne
2 suve materije u mleku, u svim laktacijama i navedenim danima kontrole.

3 U poglavlju "Materijal i metode rada" kandidat daje pregledno, jasno i detaljno kroz sedam
4 podpoglavlja: ogledni protokol, metode uzimanja i analize krvi za laboratorijska ispitivanja
5 određivanje koncentracije hormona tireoidee, određivanje odabranih biohemijskih sastojaka
6 krvi, određivanje mlečnosti krava, određivanje organskih sastojaka mleka, kao i metode
7 statističke obrade podataka.

8 Eksperimentalno istraživanje je sprovedeno na privatnoj farmi goveda u Gradišci, u
9 Republici Srpskoj, Bosna i Hercegovina, na ukupno 30 krava rase simentalac, iz objekta
10 vezanog sistema držanja. Sve odabrane krave su bile ujednačene po telesnoj kondiciji,
11 klinički zdrave, sa eutokijom. Krave su podeljene u tri grupe. Prva grupa (n=10) u 2. laktaciji,
12 druga grupa (n=10) u 3. laktaciji, i treća grupa (n=10) u 4. laktaciji. Očekivani termin teljenja je
13 bio određen na osnovu datuma osemenjavanja. Tokom celog trajanja eksperimenta, životinje
14 su bile pod stalnim nadzorom farmera i veterinarske službe.

15 Sve tri grupe krava (n=30) su hranjene uobičajenim obrokom prema njihovim proizvodnim
16 potrebama, a obroci nisu bili podvrgnuti nikakvom dodatnom tretmanu. Obroci su spremeni u
17 TMR prikolici, kao potpuno izmešani obroci.

18 Uzorci krvi za analize su uzeti punkcijom repne vene (*v. coccigea*), istih krava u različitim
19 proizvodnim ciklusima. Uzorkovanje je vršeno uvek u isto vreme, 4 do 6 sati nakon jutarnjeg
20 hranjenja. Uzorci su uzimani u sterilne vakutajnere bez antikoagulansa. Nakon uzimanja
21 uzorci krvi su ostavljani 30 minuta, da bi se izvršila spontana koagulacija a potom su
22 centrifugirani na 2000 x g, u trajanju od 20 minuta. Izdvojeni serumi su čuvani na -20°C do
23 izvođenja analiza.

24 Prvoj grupi, odnosno kravama u 2. laktaciji, krv je uzimana nedelju dana pre teljenja i 21.,
25 60. i 90. posle teljenja, odnosno na kraju tranzicionog perioda ili u ranoj laktaciji, kao i u
26 vreme srednje, i kasne-pune laktacije.

27 Kravama druge grupe, odnosno u 3. laktaciji, krv je uzimana 30., 60. i 90. dana laktacije.
28 Pored određivanja parametara u serumu, ovoj grupi za koncentraciju glukoze i BHBA
29 korišćena je puna krv.

30 Kravama treće grupe, odnosno u 4. laktaciji određivana je samo količina mleka i organski
31 sastojci mleka u 30., 60. i 90. danu laktacije. Uzorci mleka za određivanje organskih sastojaka
32 uzimani su tokom jutarnje muže, u sterilne plastične epruvete sa konzervansom, i čuvani su
33 na 4°C do analiza.

34 U uzorcima krvnog seruma krava prve grupe, odnosno u 2. laktaciji, određivane su
35 koncentracije hormona trijodtironina (T₃) i tiroksina (T₄) nedelju dana pre teljenja, i 21., 60. i
36 90. dana posle teljenja. Koncentracija T₃ i T₄ je određivana radioimunološkom metodom
37 (RIA) korišćenjem komercijalnih test paketa prilagođenih za detekciju hormona u bovinom
38 krvnom serumu (INEP, Zemun).

39 Takođe, u uzorcima krvnog seruma krava prve grupe, u 2. laktaciji, nedelju dana pre
40 teljenja, zatim 21., 60. i 90. posle teljenja, određivane su koncentracije biohemijskih
41 sastojaka krvi: ukupni proteini, albumini, urea, ukupni bilirubin i aktivnost AST, kao i
42 koncentracije kalcijuma, fosfora i magnezijuma, dok je u punoj krvi određivana koncentracija
43 glukoze.

44 Kravama druge grupe, u 3. laktaciji, uzorci krvi su uzimani 30., 60. i 90. dana posle
45 teljenja. U punoj krvi određivana je koncentracija glukoze i BHBA, a u krvnom serumu
46 aktivnost AST i koncentracije ukupnih proteina, albumina, ukupnog bilirubina, uree i NEFA.

47 Koncentracija biohemijskih sastojaka u krvnom serumu određivana je na automatskom
48 veterinarskom biohemijskom analizatoru (A15; BioSystems S.A., Barcelona,
49 Spain). Vrednosti odabranih parametara metaboličkog profila su određene kolorimetrijski i
50 upotrebom enzimskih metoda, korišćenjem komercijalnih test paketa Randox Laboratories
51 Ltd. (Crumlin, UK).

52 Koncentracija glukoze i BHBA određivana je odmah po uzimanju uzoraka krvi, na aparatu
53 Precision Xceed (Abott, USA) upotrebom komercijalno dostupnih traka istog proizvođača za
54 jednokratnu upotrebu.

55 Mlečnost krava je određivana kod prve grupe krava 21., 60. i 90. dana laktacije, a kod
56 druge i treće grupe 30., 60. i 90. dana laktacije. Merena je proizvedena količina mleka. Na
57 farmi se vrši redovna kontrola mlečnosti. Muža krava se sprovodi dva puta dnevno,
58 stacionarnim sistemom za mužu. Količina mleka je određivana na automatskom meraču

1 aparata za mužu. Uzorci mleka su uzimani po metodi A4 (međunarodni standard za kontrolu
2 proizvodnosti u proizvodnji mleka).

3 Određivanje koncentracije organskih sastojaka mleka: koncentracija proteina, uree,
4 bezmasne suve materije i masti, je vršena kod prve grupe krava 21., 60. i 90. dana laktacije,
5 a kod druge i treće grupe 30., 60. i 90. dana laktacije. Ispitivanja su sprovedena u JU
6 Veterinarski institut Republike Srpske „Dr Vaso Butozan“ Banja Luka, Republika Srpska.
7 Koncentracija organskih sastojaka u uzorcima mleka određivana je na aparatu Bentley 150
8 infrared milk analyzer i ChemSpec 150 (modifikovana Berthelot reakcija).

9 U statističkoj analizi dobijenih rezultata izvedenog eksperimenta kao osnovne statističke
10 metode korišćeni su deskriptivni statistički parametri: aritmetička sredina, standardna
11 devijacija, standardna greška, interval varijacije i koeficijent varijacije. Prilikom testiranja i
12 utvrđivanja statistički značajnih razlika između ispitivanih eksperimentalnih tretmana
13 korišćena je višefaktorska analiza varijanse (ANOVA). U ovom istraživanju ispitivan je uticaj
14 tri faktora: proizvodna kategorija, redosled laktacije i visina-faza laktacije. Za pojedinačna
15 poređenja značajnih razlika korišćen je pojedinačni Tukey test, pomoću koga su
16 ustanovljavane statistički značajne razlike između faza pojedinačno. Značajnost
17 razlika ustanovljavana je na nivoima značajnosti od 5 i 1%. Svi dobijeni rezultati su prikazani
18 u tabelama i grafikonima. Statistička analiza dobijenih rezultata urađena je u statističkom
19 paketu PASW Statistics 18 i MS Excel-u.

20 U poglavlju “Rezultati istraživanja” kandidat daje prikaz dobijenih rezultata kroz šest
21 podpoglavlja, sledećim redosledom: rezultati ispitivanja nivoa hormona tireoidee,
22 biohemijskih pokazatelja metabolizma, kao i rezultate ispitivanja količine, i organskih
23 sastojaka mleka krava prve grupe u 2. laktaciji; zatim slede rezultati ispitivanja odabranih
24 metaboličkih parametara u krvi, kao i količine i organskih sastojaka mleka krava druge grupe
25 u 3. laktaciji; i rezultati količine proizvedenog mleka i organskih sastojaka mleka krava treće
26 grupe u 4. laktaciji.

27 Koncentracija T_3 je bila najviša u periodu zasušenja, odnosno nedelju pre teljenja, a
28 najniža 21. dana posle teljenja ($2,11 \pm 0,29$: $1,87 \pm 0,27$ nmol/l). Nakon toga koncentracija T_3 je
29 neznatno rasla do 90. dana laktacije, ali te promene vrednosti nisu bile statistički značajne.

30 Koncentracija T_4 je bila najviša nedelju pre teljenja a najniža 21. dana posle teljenja.
31 ($84,60 \pm 14,06$: $71,00 \pm 14,27$ nmol/l). Ove promene nivoa T_4 nisu bile statistički značajne.

32 Koncentracija glukoze u krvi je bila statistički značajno viša pre teljenja a najniža 21. dana
33 posle teljenja, ali te vrednosti nisu prelazile fiziološke granice. Statističkom analizom
34 ustanovljeno je da koncentracija glukoze bila najviša nedelju dana pre teljenja ($3,43 \pm 0,16$
35 mmol/l). Ona je statistički značajno viša ($p < 0,01$) u odnosu na koncentracija glukoze 21.
36 dana ($2,54 \pm 0,33$ mmol/l) i 60. dana ($2,43 \pm 0,32$ mmol/l).

37 Koncentracija ukupnih proteina je bila je statistički značajno viša ($p < 0,01$) 90. dana posle
38 teljenja ($91,71 \pm 8,27$ g/l) u odnosu na ukupne proteine 60. dana posle teljenja ($80,05 \pm 7,04$
39 g/l), i prelazila je gornju fiziološku vrednost.

40 Koncentracija albumina je bila podjednaka u svim ispitivanim periodima, stabilna i u
41 okvirima fizioloških vrednosti.

42 Koncentracija uree je statistički značajno varirala u svim ispitivanim periodima ali u
43 okvirima fizioloških vrednosti. Najniža vrednost je bila nedelju pre partusa i iznosila je
44 ($4,71 \pm 0,91$ mmol/l) što je bilo statistički značajno niže u odnosu na koncentraciju kod svih
45 ostalih ispitivanih periode posle teljenja ($p < 0,01$).

46 Koncentracija ukupnog bilirubina je bila statistički značajno najviša 90. dana laktacije
47 ($p < 0,01$) i iznosila je ($9,89 \pm 2,72$ μ mol/l). Ova vrednost je bila neznatno iznad gornje fiziološke
48 granice.

49 Prosečne vrednosti aktivnosti AST su ujednačene i u okvirima fizioloških vrednosti u svim
50 ispitivanim periodima.

51 Koncentracije kalcijuma, fosfora i magnezijuma su neznatno varirale u svim ispitivanim
52 periodima u okvirima fizioloških vrednosti, ali ta variranja nisu bila statistički značajna.

53 Količina mleka je bila najviša 60. dana i iznosila je $23 \pm 3,43$ kg mleka, ali ta vrednost nije
54 bila statistički značajno viša u odnosu na količinu mleka 21. i 90. dana laktacije.

55 Koncentracije organskih sastojaka mleka: proteina, uree, masti i bezmasne suve materije
56 su neznatno varirale, ali ta variranja nisu bila statistički značajna.

57 Rezultati ispitivanja druge grupe, odnosno krava u 3. laktaciji:

58 Koncentracija glukoze u krvi je bila podjednaka i u okvirima fizioloških vrednosti u svim
59 ispitivanim periodima.

1 Koncentraciji BHBA je bila statistički značajno niža ($p < 0,01$) 60. dana posle teljenja
2 ($0,44 \pm 0,10$ mmol/l) u odnosu na koncentraciju 30. dan ($0,69 \pm 0,12$ mmol/l), kao i signifikantno
3 niža ($p < 0,05$) u odnosu na 90. dan posle teljenja ($0,61 \pm 0,19$ mmol/l).

4 Koncentracija NEFA je bila podjednaka, i u fiziološkim okvirima u svim ispitivanim
5 periodima.

6 Koncentracije ukupnih proteina i albumina su bile stabilne, i u okvirima fizioloških vrednosti
7 u svim ispitivanim periodima.

8 Koncentracije uree i ukupnog bilirubina su bile stabilne, i u okvirima fizioloških vrednosti u
9 svim ispitivanim periodima.

10 Aktivnost AST je neznatno varirala ali u okvirima fiziološke vrednosti.

11 Količina mleka je bila najviša 30. dana i iznosila je $24,10 \pm 5,8$ kg mleka, ali to nije bilo
12 statistički značajno više u odnosu na 60. i 90. dan laktacije.

13 Koncentracije organskih sastojaka mleka: proteina, uree, masti i bezmasne suva materije
14 su neznatno varirale u okvirima fizioloških vrednosti.

15 Dobijeni rezultati ispitivanja krava treće grupe, odnosno krava u 4. laktaciji odnose se
16 samo na ukupnu količinu proizvedenog mleka i koncentracije organskih sastojaka mleka.
17 Ustanovljeno je statistički značajno smanjenje količine mleka ($p < 0,01$) 90. dana laktacije
18 ($19,30 \pm 2,75$ kg) u odnosu na 30. dan ($23,50 \pm 2,51$ kg), dok su rezultati organskih sastojaka
19 mleka ukazali da su koncentracije proteina, uree, masti i bezmasne suve materije bile stabilne
20 i približno slične, i da nije bilo statistički značajnih razlika u odnosu na ispitivane različite
21 proizvodne faze krava u 4. laktaciji.

22 U poglavlju "Diskusija" kandidat razmatra dobijene rezultate upoređujući ih sa sličnim
23 dostupnim podacima iz strane i domaće literature. U skladu sa rezultatima ispitivanja kandidat
24 je ovo poglavlje podelio u tri podpoglavlja: 1) hormoni tireoidee; 2) biohemijski parametri
25 metabolizma; i 3) organski sastojci mleka. U svim podpoglavljima kandidat je detaljno i
26 sistematično razmotrio rezultate pojedinačno za svaku grupu odabranih parametara
27 endokrino-metaboličkog statusa visokomlečnih krava u različitim fazama proizvodnih ciklusa.
28 Određivanjem parametara metaboličkog profila i organskih sastojaka mleka, koji su važan
29 deo dobrog menadžmenta na farmi, postiže se i dobrobit životinja i ekonomska isplativost u
30 uslovima održivog mlečnog govedarstva.

33 VI ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA (navesti zaključke koji su prikazani u doktorskoj 34 disertaciji):

35
36
37 Na osnovu dobijenih rezultata ispitivanja hormona tireoidee, biohemijskih pokazatelja
38 metabolizma i organskih sastojaka mleka krava rase simentalac u 2., 3. i 4. laktaciji, može se
39 zaključiti sledeće:

- 40
41
42 1. Kod krava u 2. laktaciji u ispitivanim periodima (peripartalni period, 60. i 90. dan
43 laktacije) nisu ustanovljene statistički značajne razlike u koncentraciji hormona
44 tireoidee (T_3 i T_4). Međutim, najviše koncentracije hormona tireoidee dobijene su
45 nedelju dana pre teljenja, a najniže 21. dana nakon teljenja, dok su 60. i 90. dana
46 laktacije te vrednosti bile približno iste.
- 47
48 2. Određivanjem biohemijskih pokazatelja metabolizma krava u 2. laktaciji utvrđeno je
49 statistički značajno variranje u koncentraciji glukoze, uree, ukupnih proteina i
50 ukupnog bilirubina: koncentracija glukoze je bila najviša nedelju dana pre teljenja,
51 dok je koncentracija uree u istom periodu bila najniža; koncentracije ukupnih
52 proteini i ukupnog bilirubina su bile najviše i neznatno iznad fiziološke granice u 90.
53 danu laktacije.
- 54
55 3. Koncentracije BHBA, NEFA i aktivnosti AST su neznatno varirale u okvirima
56 fizioloških vrednosti u svim ispitivanim periodima krava 3. laktacije. Međutim,
57 koncentracija BHBA je bila statistički značajno niža 60. dana u odnosu na
58 koncentraciju 30. dana laktacije, što ukazuje da je u tom periodu uspostavljen
59 najbolji energetska status krava 3. laktacije.

- 1 4. Prosečna količina mleka je bila najviša u 2. laktaciji 60. dana, a u 3. i 4. laktaciji
2 30. dana. U 4. laktaciji je ustanovljeno statistički značajno smanjenje količine mleka
3 90. dana u odnosu na 30. dan laktacije.
4
5 5. Dobijene vrednosti nivoa hormona tireoidee, biohemijskih pokazatelja metabolizma
6 i organskih sastojaka mleka ukazuju na uravnotežan metabolizam kod krava u 2.
7 laktaciji, u svim ispitivanim periodima.
8
9 6. Iz utvrđenih koncentracija organskih sastojaka mleka, posebno proteina i uree,
10 može se zaključiti da su krave u 4. laktaciji bile dobrog energetskeg statusa, bez
11 obzira na fazu ispitivane laktacije.

12
13
14
15 **VII OCENA NAČINA PRIKAZA I TUMAČENJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA (navesti da li**
16 **su dobijeni rezultati u skladu sa postavljenim ciljem i zadacima istraživanja, kao i da li**
17 **zaključci proizilaze iz dobijenih rezultata):**
18

19 Rezultati istraživanja koje je u okviru izrade doktorske disertacije kandidat mr Dragan
20 Kasagić dobio su u potpunosti u skladu sa postavljenim ciljem i zadacima istraživanja.
21 Dobijeni rezultati su prikazani u tabelama i grafikonima, a njihov opis je dat sledstveno, jasnim
22 i razumljivim stilom. Izvedeni zaključci su jasno formulisani, i u skladu su sa postavljenim
23 ciljem i dobijenim rezultatima istraživanja.
24
25

26
27 **VIII KONAČNA OCENA DOKTORSKE DISERTACIJE:**
28

29
30
31 **1. Da li je disertacija napisana u skladu sa obrazloženjem navedenim u prijavi teme?**
32

33 Doktorska disertacija mr Dragana Kasagića pod naslovim "Tireoidni i metabolički status
34 krava rase simentalac u različitim periodima laktacije" je napisana u skladu sa obrazloženjem
35 navedenim u prijavi teme.
36
37

38
39 **2. Da li disertacija sadrži sve elemente propisane za završenu doktorsku disertaciju?**
40

41 Doktorska disertacija mr Dragana Kasagića pod naslovim "Tireoidni i metabolički status
42 krava rase simentalac u različitim periodima laktacije" sadrži sve bitne elemente u skladu sa
43 zahtevima za završenu doktorsku disertaciju.
44
45

46
47 **3. Po čemu je disertacija originalan doprinos nauci?**
48

49
50 Originalnost prisutpa doktorske disertacije kandidata mr Dragana Kasagića pod naslovom
51 "Tireoidni i metabolički status krava rase simentalac u različitim periodima laktacije" ogleda se
52 u činjenici da je ovo kompleksno istraživanje (endokrino-metabolički status, količina mleka i
53 organski sastojci mleka u 2. laktaciji; biohemijski pokazatelji metabolizma, količina mleka i
54 organski sastojci mleka krava u 3. laktaciji; kao i samo količina mleka i organski sastojci
55 mleka u 4. laktaciji) sprovedeno na kravama rase simentalac kroz tri rastuće laktacije, o čemu
56 nije bilo dovoljno podataka u do danas dostupnoj literaturi. Rezultati istraživanja su pokazali
57 da su ispitivane krave bile u podjednakom metaboličkom opterećenju u sve tri laktacije, i u
58 svim fazama laktacije, ali da je 60. dan laktacije kod krava u 3. laktaciji bio energetski
59 najstabilniji period.

1 **IX PREDLOG:**

2
3 **Na osnovu ukupne ocene disertacije, komisija predlaže (odabrati jednu od tri**
4 **ponuđenih mogućnosti):**

5
6 - da se doktorska disertacija prihvati a kandidatu odobri odbrana
7
8
9

10
11
12 **DATUM**
13 U Beogradu, 17. Juli 2015.

POTPISI ČLANOVA KOMISIJE

14
15
16
17 -----
18 **Dr Biljana Radojičić, red. prof.**

19 Univerzitet u Beogradu, Fakultet veterinarske medicine
20

21
22
23 -----
24 **Dr Drago Nedić, vanred. prof.**

25 Univerzitet u Beogradu, Fakultet veterinarske medicine
26

27
28
29 -----
30 **Dr Stanko Boboš, red. prof.**

31 Univerzitet u Novom Sadu
32 Poljoprivredni fakultet, Departman za veterinarsku medicinu
33

34
35
36 -----
37 **Dr Mirjana Joksimović-Todorović, red. prof.**

38 Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet
39
40
41